

Cedry, boží stromy

Miloslav Kuklík, Václav Zelený

Cedry (*Cedrus*) jsou bezesporu nejlegendárnějšími jehličnatými stromy na světě. V současné době jsou běžně dostupné, stále více se vysazují a jsou chloubou našich zahrad a parků. K dostání je celá řada kultivarů tří druhů cedrů: cedr atlaský (*C. atlantica*), cedr libanonský (*C. libani*) a cedr himálajský (*C. deodara*). V letních měsících si je mnoho lidí plete s modřínou. V zimě jsou pak překvapeni, když tyto modříny neopadávají. Před necelými 30 lety byly v Živě publikovány dva články o těchto stromech: jeden se zabýval cedry u nás a jinde v Evropě a druhý se zaměřil na osud libanonských cedrů (Živa 1976, 6: 206, 208). Cílem našeho článku je mj. popsat v širších souvislostech a na základě osobních poznatků současný stav původních lokalit.

Šiška cedru atlaského (*Cedrus atlantica*), naboře. Maroko, u města Azrou. Foto V. Zelený
♦ Pohled na cedr atlaský na těžbě lokalitě, dole. Foto V. Zelený

Historie

Podíváme-li se zpět do dávné historie dnes již zaniklých kultur, zjistíme, jaká důležitost byla cedru a cedrovému dřevu přikládána. Písemné zmínky o cedrech můžeme nalézt v Eposu o Gilgamešovi (polomytický sumerský král I. Dynastie z Uruku — jižní Mezopotámie — dnešní Varka v Iráku). Děj Eposu se odehrával pravděpodobně před 4 700 lety. Vznikl patrně z nezávislých sumerských vyprávění o Gilgamešovi. Dílo bylo sepsáno mnohem později na hliněných destičkách. Je zde zachyceno mj. i první kácení cedrových lesů. Ve stejné době se již cedrové dřevo přepravovalo loděmi z fénického Byblosu do Egypta. Svědčí o tom egyptské zápisy z období panování faraona Snefru (2 750 let př. n. l.). Později, za vlády Ramesse III., byl vyslán na území dnešního Libanonu „chrámový úředník“ Venamón z Vésetu (Théby) pro kvalitní cedrové dřevo. Jeho úkolem bylo přivést dřevo na obnovu slavnostního člunu boha Amóna. Venamón ve svém cestopise z r. 1065 př. n. l. popisuje cestu lodí do přístavů Byblos a Tyros a obtížné spojené s nákupem dřeva.

V dalším období se cedrové dřevo často využívalo pro světské i církevní stavby. Ve Starém zákoně se podrobně dozvíme, jak vypadal Šalomounův chrám v Jeruzalémě, neboť je zde podán popis stavby i interiéru. Také na Dianin chrám v Efesu bylo použito cedrové dřevo. O jeho velké trvanlivosti svědčí okolnost, že cedrové trámy Apollónova chrámu v Athénách byly ještě po 2 000 letech shledány jako zachovalé. Není sporu, že těžba a obchod s cedrovým dřevem přinesl prosperitu a bohatství Féniciánům. I v křesťanské tradici je cedr zařazen mezi tzv. „rostliny bible“. Věří se, že např. Ježíš Kristus byl umčen na kříži z libanonského cedru. Cedrové dřevo, které se vyznačuje tvrdostí, pevností, trvanlivostí a příjemnou vůní, se využívalo nejen ve stavebnictví, ale i v truhlářství a řezbářství, pryskyřice sloužila i k balzamování.

Na našem území je patrně nejstarší cedrové dřevo v tzv. ostatkovém kříži z pol. 14. stol. n. l. za doby panování Karla IV., který patřil mezi velké sběratele církevních relikvií. Pevně věřil, že získal třísku z kříže, na kterém byl ukřižován Ježíš Kristus. Je pozoruhodné, že se na počátku 20. stol. podařilo akademiku B. Němcovi anatomicky prokázat, že malé kousky dřeva zasazené v kříži jsou skutečně z cedru.

První cedry introdukované do Evropy a do Čech byly vysazovány většinou v zámeckých zahradách a parcích. V Čechách se tak stalo následovně (podle A. M. Svobody 1976): cedr libanonský — Hluboš u Příbrami (1812), c. himálajský — botanická zahrada v Praze na Smíchově (1844), c. atlaský — Hluboká n. Vltavou (1865), c. krátkolistý — Soudná u Jičina, školky p. Mazánka (1912).

Zmatky v pojmenování

V zahraniční literatuře se můžeme dočíst o mnoha jehličnatých dřevinách (napočítali jsme jich téměř 20) nazývaných rovněž cedr. Tak např. v USA znamená red cedar zerav obrovský (*Thuja plicata*), white cedar je zerav západní (*T. occidentalis*), yellow cedar cypřišek nootecký (*Chamaecyparis nootkatensis*). V Číně a Japonsku

se pod názvem japonské cedr skrývá kryptomerie japonská (*Cryptomeria japonica*). Česká odborná literatura uvádí, že např. kytary mají vrchní desku vyrobenou z cedru. Z čeho ve skutečnosti je, neví často ani výrobce.

Kuriózní případ se stal krátce po druhé světové válce. Nadšeným studiem sovětské literatury a špatnou znalostí odborné terminologie došlo k záměně cedru za borovici (kedr evropský nebo sibiřský kedr). Byla zorganizována výprava našich lesníků za cedry do Mongolska, kde mělo být zmapováno jejich rozšíření (z vyprávění B. Nymburského, účastníka výpravy). Přestože se cedry nepodařilo najít, byla to cesta, na kterou se nezapomíná.

Morfologie, rozšíření a systematika

Podle systematické stránce rod *Cedrus* (cedr), původně popsán Linnéem v rodu *Pinus* (borovice), patří do čel. borovicovitých (*Pinaceae*) a jeho morfologické znaky jsou natolik charakteristické, že ho není možno zaměnit s jiným jehličnanem. Větvením a jehlicemi se nejvíce podobá modřínu, s nímž patří i do stejné podčeledi modřínovitých (*Laricoideae*). Jehlice má neopadavé, obměňující se většinou po 3–5 letech.

Cedry jsou zpravidla vysoké, někdy vícekmenné, pomalu rostoucí dlouhověké stromy s tmavošedou borkou, rozpuhanou v nepravidelné, poměrně malé plátky. Koruna může být sloupovitá, nepravidelná nebo nahoře plochá až deštníkovitá, hlavní větve často až vodorovně patrovitě rostoucí. Habitus stromů je přímo ovlivněn stanovištěm, zejména nadmořskou výškou a výší sněhové pokrývky. Dřevo má poměrně širokou bleďožlutou nebo narůžovělou běl a červenohnědé jádro, letokruhy jsou často mírně zvlněné. Dřeňové paprsky tvoří na podélném řezu krátké proužky nebo skvrny. Pryskyřičné kanálky ve dřevu nejsou vyvinuty, ale žlutavá vonná pryskyřice vyplňuje v jádru všechny parenchymatické buňky a někdy i cévice (tracheidy).

Větvička cedru himálajského (*Cedrus deodara*), Průhonice, nahoře. Foto V. Zelený ♦ Cedr himálajský v botanické zahradě v Jeně (Němcko), dole. Foto V. Zelený

Zimní pupeny jsou vejcovité, kryté několika lysými šupinami, z nichž vnější mívají osinkatou špičku. Jehlice vyrůstají na polštářích terminálních výhonů zprvu jednotlivě ve šroubovici, na starších větévkách na zkrácených černavých postranních větévkách (brachyblasty) v hustých svazečcích po 10–40. Jsou většinou trojboké, 6–60 mm dlouhé, přímé nebo mírně srpovitě prohnuté, špičaté, tuhé, tmavozelené, s průduchy na každém boku a při okrajích se dvěma pryskyřičnými kanálky.

Jako všechny borovicovité jsou i cedry zpravidla jednodomé, do květu přicházejí obvykle ve věku 30–40 let. Samičí šištice, asi 1–1,5 cm dlouhé, vyrůstající vzpřímeně, se objevují během srpna. Mají široce elipsoidní až vejcovitý tvar, modrozelenou barvu a jsou složeny z mnoha příčné široce eliptických semenných šupin se dvěma vajíčky. Po opylení vajíček v jejich úžlabí mění barvu do hnědé. Samčí šištice válcovitého tvaru bývají 3–5 cm dlouhé a vyrůstají rovněž vzpřímeně na krátkých bočních větévkách. Pyl dozrává ve Středozeří koncem září a v říjnu, pylová zrna se vzdušnými váčky umožňují přenos vzdušnými proudy na velké vzdálenosti. Tvar šišek se podle druhů poněkud liší, většinou bývají vejcovité, soudkovité nebo tupě kuželovité, asi 5–15 cm dlouhé, velmi tvrdé, složené z mnoha těsně sblížených semenných šupin. Ani šišky však nejsou pro determinaci jednoznačně spolehlivé. Podobně jako u jedlí se po dozrání během druhého až třetího roku rozpadají a uvolňují protáhle trojboká křídlatá semena, kdežto většina šišek zůstávají ještě delší dobu na stromech. Semenačky s nestejným počtem děloh (asi 5–13) si brzy vytvářejí dlouhý, poměrně tenký kůlový kořen. Všechny druhy jsou světlomilné a zejména v mládí citlivé na poškození mrazem.

Cedry vyhledávají stanoviště v humidním a subhumidním klimatu. Zcela ojediněle se vyskytují v lokalitách s průměrnými ročními srážkami jen kolem 360 mm (c. atlaský ve Vysokém Atlasu).

Původ cedrů sahá do dávné minulosti, možná až do období křídý, neboť již z této doby existují v západní Evropě otisky podobné cedrovým šiškám a uváděné jako r. *Cedrostrobus*. V miocénu byly zřejmě rozšířeny na velkém území severní polo-

Šišky cedru krátkolistého (*Cedrus brevifolia*), vlevo. Kypr; pohoří Troodos ♦ Celkový habitus cedru krátkolistého na téže lokalitě, vpravo

koule, neboť bylo zjištěno a popsáno několik fosilních druhů, např. v USA (Kalifornie), Evropě (Francie, Polsko, Bulharsko), Malé Asii i v Rusku na Sibiři (mezi Krasnojarskem a Tomskem). Dnešní nespojitý areál rodu je ukázkovým příkladem mediteránní disjunkce v oblasti dávného středozemního moře Tethys, neboť z původně pravděpodobně souvislého výskytu od severní Afriky do střední Asie zůstalo jen ostrůvkovitě rozšíření v marockém a alžírském Atlasu (*C. atlantica*), na Kypru (*C. brevifolia*), v Turecku, Libanonu a Sýrii (*C. libani*) a v západním Himálaji (*C. deodara*). S tím přímo souvisí obtíž při určování druhů — geograficky vzdálený středasijský druh je bez problémů poznatelný již podle převislých větví a mnohem delších jehlic. V oblasti dnešního Středozeší nedospěla zřejmě speciace ještě tak daleko, aby taxony popsané jako druhy měly komplex jednoznačně odlišitelných a ustálených morfologických znaků.

Asi od 70. let 20. stol. dendrologové a taxonomové věnovali cedrům značnou pozornost. V současné době někteří specialisté uznávají pouze jediný mediteránní druh *C. libani*, a *C. atlantica* i *C. brevifolia* považují za jeho subspecies. Rovněž u *C. libani* var. *stenocoma* z jihozápadního Turecka nebyly doloženy dostatečně průkazné rozdíly od *C. libani* a je tedy zřejmě jen růstovou formou. Nicméně jako klon je zahradnický zajímavý a stojí za udržování.

Přehled druhů

Cedr atlaský (*C. atlantica*) roste v horských lesích Atlasu v Alžírsku (v oblasti l'Aures) a Maroku. V pohoří Rif zaujímá plochu více než 130 000 ha, ve Středním a Vysokém Atlasu 75 000 ha. Porosty cedru se vyskytují převážně v nadmořských výškách mezi 1 200–2 500 (2 800) m. V literatuře se často uvádí výška stromů až kolem 50 m. Podle našich odhadů je reálná výška kolem 30 m. Naše měření v Maroku (ve Středním Atlasu jižně od Azrou) ukázalo výšku starého jedince (obvod kmene 7,1 m) jen 30 m. Největší naměřený obvod kmene v této lokalitě byl slabě přes 10 m. Cedry

jsou zde hojně vysazovány a přirozeně zmlazují. Stromy bývají zpravidla jednodřevné, tvar koruny mají velmi proměnlivý, takže tento znak nelze k rozlišení od c. libanonského použít. Konce větví jsou přímé nebo vztyčené, letorosty hustě chlupaté. Jehlice dorůstají 20–25 mm délky a jsou spíše sivozelené než jasně zelené, na špičce prosvítavé, šišky soudkovité, 5–8 cm dlouhé a asi 4 cm široké, na vrcholu uťaté až mírně prohloubené.

Tento druh se ze všech taxonů pěstuje nejčastěji pro okrasu v celém Středozeší a i ve střední Evropě. Má řadu kultivarů, z nichž nejoblíbenější je skupina označovaná 'Glauca' s šedavě namodralými jehlicemi a hustějším větvením. Bizarním vzhledem vyniká 'Glauca Pendula', roubovanec bez hlavního kmene, jen s převislými svěšenými větvemi podobnými závoji. U nás jsou pravděpodobně nejstarší (90–100 let) a nejvyšší (18–20 m) dva stromy v arboretu Nový Dvůr u Opavy, které pravidelně plodí. Jejich obvod je 2,46 a 2,04 m.

Cedr krátkolistý (*C. brevifolia*) roste na Kypru zejména v pohoří Troodos, největší výskyt je v oblasti národní rezervace Trípi-los (může být uváděno i Triphylos). Je nižší, většinou dorůstá do výšky 20 m, má širokou, zpravidla deštníkovitou korunu. Překrásné stromy, některé až kolem 25 m vysoké, rostou v údolí Cedar Valley (je zde registrováno 5 000 stromů). Porosty cedru se vyskytují převážně v nadmořských výškách mezi 800–1 250 (1 500) m spolu s kyperským dubem (*Quercus alnifolia*) a borovicí černou (*Pinus nigra* ssp. *pallasiana*). Cedry zde zmlazují a bývají místy vysazovány kolem cest. V literatuře je na rozdíl od předchozího druhu uváděna výška jen mezi 12–15 m. Tyto údaje nemají žádný reálný podklad, vznikly zřejmě omylem a dále se opisují.

Letorosty cedru krátkolistého jsou jen mírně chlupaté nebo lysé, sivozelené jehlice 6–13 mm dlouhé. Soudkovité šišky až 8 cm dlouhé jsou na vrcholu výrazně vmáčklé a tam s kuželovitým výrůstkem. Znaky na šiškách jsou bohužel velmi proměnlivé. Cedr krátkolistý se nepovažuje za sádkovnický atraktivní, uvádějí se jen tři kultivary. Domníváme se ale, že právě hustý obrost krátkých jehlic je natolik poutavý, že by si tento druh zasloužil větší

použití. V současné době nemáme žádné informace o výskytu staršího jedince v ČR.

Cedr libanonský (*C. libani*) má rozptýlený areál v horských polohách Turecka, Libanonu a Sýrie. V Turecku se souvislé lesy s převládajícím cedrem zachovaly v západním Tauru mezi městy Antalya, Fethiye, Acipayam a Bucak, malé plochy jsou ještě severněji, např. v Sultandagi poblíž Cay, u Emirdagu, v pohoří Amanus i jinde. Celková plocha lesů s cedrem libanonským se v Turecku odhaduje na 600 000 ha, což odpovídá asi 5,7 % celkové plochy lesů v zemi. Výškové rozpětí výskytu se pohybuje většinou mezi 1 000–2 000 m n. m. s optimem asi mezi 1 200–1 500 m. Často roste ve smíšených lesích s duby, jedlí cilijskou (*Abies cilicica*) a habrem východním (*Carpinus orientalis*). V současné době se cedrem v Turecku zalesňují různé oblasti Anatólie.

Nejhůře dopadly cedrové lesy v Libanonu, kde z odhadovaných 500 000 ha původních smíšených porostů zůstalo jen asi 2 000 ha, z toho v čistých porostech asi 500 ha (podle některých autorů 1 600 ha). Cedr se v Libanonu vyskytuje na 12 stano- vištích, uváděné plochy se podle různých autorů velmi liší. Některé lokality jsou pro běžného turistu nepřístupné. Cedr libanonský je národním stromem Libanonu (typický tvar je i na vlajce) a jeho porosty se nazývají Arz el-Rab (boží cedry). Nejstarší cedrový les statných stromů je v turisticky vyhledávané lokalitě asi 4 km od městečka Bcharre v pohoří Libanon ve výšce kolem 1 950 m n. m. Tato lokalita (plocha 7 ha) byla uctívána jako posvátný háj maronitské církve. Již v r. 1848 zde byla postavena kaple a domek strážce. Později byl celý háj obehnan kamennou zdí. V r. 1998 zde bylo na soukromém pozemku A. M. Tovaka vysazeno přibližně 6 000 sazenic cedrů, které už dorostly asi do 6–8 m výšky a dobře prospívají. Ostrůvkovitě výsadby jsme pozorovali na svazích hor i podstatně výše.

Zcela odlišný charakter má plošně nejvýznamnější a pro veřejnost nově přístupná lokalita v Jabal el Barouk (1 800 m n. m., 216 ha). Zdejší porosty dobře plodí a zmlazují, některé staré stromy jsou po staletí formovány sněhovou pokrývkou (maximální zjištěná výška sněhu byla až 4 m) tak, že tvoří pevnou a velmi hustou deštníkovitou

korunu, která unese po celém povrchu dospělého člověka. Výška těchto stromů nedosahuje ani 10 m a pod korunami prakticky neprší. Od dávných dob tato místa vyhledávali místní lidé i poutníci jako bezpečný úkryt v nepříznivém počasí a klidné místo pro spánek. Mezi další lokality patří např. Ain Zhalta (40 ha), smíšené porosty u Ehden (140 ha), Jabal Quammoa (30 ha) a na severu u Tannourine (asi 85 ha). V Sýrii jsou lesy s cedry asi jen v Jabal Alaoite.

Stromy cedru libanonského jsou na rozdíl od cedru atlaského často vícekmenné, již od báze větvené. Pravděpodobně nejvyšší zjištěná výška v pohoří Taurus je 36,8 m, ojedinelé však může být i vyšší (v údolí Cagican Dere i přes 40 m), největší obvod kmene 14 m, nejvyšší prokázaný věk 1 114 let (strom Ambar Katreni).

Tvar koruny je rovněž velmi proměnlivý, deštníkovitě vznikají, jak již bylo popsáno, následkem vysoké sněhové pokrývky a zřejmě i skalnatého podkladu chudého na živiny. Délka jehlic cedru libanonského je v průměru delší než u c. atlaského — asi 25 mm, barva zpravidla tmavě zelená. Šířka semenných šupin, někdy uváděná jako rozlišovací znak, závisí na velikosti šišek. Letorosty bývají jen řídké chlupaté nebo i lysé. Podobný je i tvar a velikost šišek, které jsou však u c. libanonského někdy na vrcholu kuželovitě zúžené.

I od tohoto taxonu existuje řada sadovnických významných odrůd, např. úzce kuželovité hustá 'Stricta', již zmíněná 'Stenocoma' vzhledem podobná solitérnímu smrku nebo zakrslá keřovitá 'Comte de Dijon' s široce vejcovitou, velmi hustě větvenou korunou.

V literatuře se uvádí, že cedr libanonský je v našem klimatu choulostivý, špatně přežívá mrazivé zimy a pravděpodobně nejčastěji bývá zaměňován s cedrem atlaským. V zámeckém parku v Měšicích u Prahy roste cedr o výšce 19 m a obvodu 2,5 m (K. Hieke v r. 1984 jej označuje jako c. libanonský).

Cedr himálajský (*C. deodara*, druhové jméno znamená v hindštině božský strom) pochází ze Západního Himálaje (vyskytuje se v Afghánistánu, Pákistánu a v severní Indii), kde roste v údolích i na velmi strmých svazích hor v nadmořské výšce mezi 1 200–3 000 m s optimem kolem 2 200 m. Dnes je bohužel na původních lokalitách již vzácný. Mladé stromky často okusují kozy, borku starších stromů odloupávají

opice, dikobrazi a medvědi, kteří lízají mízu. Také vesničané někdy odřezávají větve na stelivo. Stromy často trpí pod silnou vrstvou sněhu.

V nejpříznivějších podmínkách dosahuje c. himálajský výšky asi 35 m při obvodu kmene až kolem 10 m. Koruna bývá v mládí kuželovitá, později zaokrouhlená, vrchol převýslý, větve rostou téměř horizontálně, ale jejich špičky jsou u mladých a středně starých stromů přepadavé a letorosty hustě chlupaté. Jednoznačně odlišné od všech ostatních cedrů jsou asi 25–60 mm dlouhé, tenké pevné jehlice ve svazcích po 15–20. Druh se někdy uvádí jako většinou dvoudomý. Šišky jsou široce elipsoidní, 8–15 cm dlouhé a asi 5–8 cm široké.

Dřevo, které není dobrým palivem, se používá jako u jiných druhů rodu na stavby a v truhlářství, v Indii i na železniční pražce. Pryskyřice získávaná destilací má místní použití při léčení zánětů kůže, otoků apod.

V příznivých podmínkách subtropických oblastí, zejména ve Středozemí, roste v prvních letech velmi rychle. Existuje řada odrůd, např. 'Aurea' se zlatozeleným jehličím, 'Karl Fuchs' s jemnými sivozelenými jehlicemi nebo 'Pendula' s převýslými větvemi. V našem klimatu je však cedr himálajský vhodný jen pro chráněné polohy nejteplejších oblastí; jinde ho silně poškozují mrazy, takže i v botanických zahradách a arboretech patří ke vzácným exponátům. Pěkný, více než dvacetiletý exemplář vysoký asi 7 m roste v Příhonicích u Prahy (čp. 80) v chráněné poloze v centru obce. Tento strom přežil i velmi silné mrazy, po nichž sice opadal, ale znovu obrazil.

Ochrana cedrů

Jako každá dřevina, mají i cedry své škůdce a choroby, ale na původních lokalitách jim poměrně odolávají. Napadají je dřevokazné houby, např. kořenovník vrstevnatý (*Heterobasidion annosus*) a lokálně housenky motýlka *Acleris undulata*. Největším škůdcem však byl, doufáme že můžeme použít minulý čas, člověk. Pokud jsme viděli v navštívených zemích, vyzrálá semena klíčí dobře a semenáče rostou ve skupinových výsadbách při zabezpečení proti okusu včelku bez problémů. Záleží tedy na pochopení vlády a odpovědných odborníků, aby tímto pozoruhodným stromům zabezpečili podmínky k rozmnožení, prostor k výsadbám a dobrou legislativní ochranu.

Cedr libanonský (Cedrus libani), vlevo. Jabal el Barouk, Libanon ♦ Řez kmenem cedru libanonského, vpravo nahoře ♦ Pohled shora na větev cedru libanonského v Jabal el Barouk, dole. Snímky M. Kuklíka, pokud není uvedeno jinak

V posledních letech proběhly dvě mezinárodní konference, které se týkaly cedrů. Světový lesnický kongres v turecké Antalyi v r. 1997, kde byl mj. přednesen referát o ochraně „kyperského“ cedru krátkolistého (*C. brevifolia*). V r. 2001 byly na konferenci v marockém Rabatu předneseny referáty týkající se biologie cedrů a techniky při zalesňování a obnově cedrových lesů. V některých zemích vznikají ochranná organizace, např. Společnost pro ochranu přírody v Libanonu (SPNL).

Pěstování cedrů u nás

Cedry se ještě v nedávné minulosti (v období socialistické izolace) v České republice pěstovaly převážně z dovezeného osiva. V literatuře se uvádí, že semenáčky jsou značně choulostivé na mráz a je nutné je v prvních letech přezimovat ve studeném skleníku. To platí i o malých stromcích.

V dnešní době je situace zcela jiná. Díky dovozům celých rostlin ze zahraničí není žádný problém zakoupit kultivary cedrů různého stáří a velikosti. Nesplnily se zatím prognózy některých odborníků o jejich rychlém vymrzání v našich podmínkách. Praxe a naše klima v delší časové řadě přehodnotí některé literární údaje.

Na půdu cedry nejsou náročné, vyžadují nezamokřené výslunné stanoviště s lehkou až středně těžkou půdou. Během vegetace by měly mít dostatečnou závlahu. V zimním období mohou v našich podmínkách trpět suchem, případně až uschnout, což může následně vypadat jako poškození mrazem.

Odrůdy se roubují na semenáče nebo již zřídka na modřín opadavý. Koncem léta je možné i řízkování se zakořeněním v teplém skleníku.

Uplatnění cedrů v zahradní architektuře je široké. Působivé jsou jako solitéry i v různých kompozicích. Zakrslé kultivary jsou vhodné i do nejmenších zahrádek. S úspěchem se používají jako bonsaje. Je velice příjemné pěstovat a dotýkat se těchto tajemných a krásných stromů, které jsou bez nadsázky řečeno kulturním dědictvím dávných věků.